

Priestly Clothing: Stitches for Life

Sponsorship of Shiur dedicated in loving Memory of (L'ilu Nishmas) M' Mala Bas R' Yehuda Leib z"llhh and M' Malka Machla Bas R' Mordechai Zyskind z"llhh

1 shall bear the names of the sons of Israel on the Breastplate of Judgment when he enters the Sanctuary, as a constant remembrance before HASHEM. ³⁰ Into the Breastplate of Judgment shall you place the Urim and the Tumim, and they shall be on Aaron's heart when he comes before HASHEM; and Aaron shall bear the judgment of the Children of Israel on his heart constantly before HASHEM.

2 Artswall - Stone Chest

15-30. The Choshen Mishpat of Judgment. On his chest, Aaron wore an ornament that was called the Breastplate of "Judgment" for two reasons: (a) It atoned for erroneous decisions made by courts of judgment; and (b) in itself it provided clear rulings for the nation, as will be described in the commentary to verse 30. Made of the same material as the Ephod, it measured one cubit by a half a cubit, and was folded over in half, forming a pouch, into which a parchment bearing the Ineffable Name of God was inserted.

3 פיקי תורה - ח' ג' ס' ר - ח' ז' כ' ר

א) פרשה שלמה יחדה תוה"ק לבגדי כהונה, והאריכה בזה יותר מאשר האריכה בארון מזבח ומנורה וכל כלי המקדש, אף שהבגדים אינם אלא מכשירי עבודה (ושי' הריטב"א בקידושין נ"ד שאין בהם דין כלי שרת), והלא דבר הוא.

4 Pirkei Torah - R. Gifter

The Torah stresses the importance of the kohen's garments, discussing them at greater length than any of the Mishkan's vessels. Chazal (Zevachim 17b) even teach that any Temple service performed without them was invalid. What more did these garments add to the kohen's already exalted state so that without them his service was defective?

Traits and abilities are meaningful to the extent that they are used and expressed. A quality that remains internal and not utilized remains but a potential that has not been reached. In order for a kohen's avodah to achieve its potential, he had to render honor and glory to Hashem to the best of his ability. The Torah (Shemos 28:2) therefore commands that

the kohen's garments be made לקבוד ולתפארת, for glory and for splendor. Thus, even the kohen's garments had to contribute to his expressing honor to Hashem, and only when the kohen was wearing these garments was his service valid.

This lesson is not restricted to kohanim but to some measure applies to us all, for the Torah (Shemos 19:6) exhorts the entire nation to be "a kingdom of kohanim." Our every act must praise Hashem, and our avodas Hashem can reach its full potential only when it is expressed in every facet of our being.

Torah views clothing as far more than simply another means to attaining honor and attention. Clothes are forms of expression through which avodas Hashem can reach higher levels. We must therefore dress respectfully and immaculately as part of our avodas Hashem, not because it is the vogue.

According to R' Pinchas ben Yair (Avodah Zarah 20b), cleanliness is an important prerequisite to the achievement of purity and saintliness. R' Yonason Eibshutz זצ"ל explains cleanliness (which usually denotes being clean of sin) to mean both immaculate clothing and an overall spotless demeanor, for the cleanliness of one's clothing and appearance, both literally and symbolically, plays an integral role in avodas Hashem.

8

The breastplate was a vehicle of transmission of spiritual knowledge and guidance to the people, through the messages it delivered from God. These messages clarified the truth and revealed the correct course of action under particular circumstances. There were two stages in this process, which can be seen in the very name of the article.

6 R. Miller - Shabbat Shiurim - Vol. 3 - pg 177

THIS PARASHAH ELABORATES upon the vestments made for the Kohanim for their service in the Mishkan.

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת.

You shall make sacred garments for your brother, Aharon, for [his] honour and splendour.⁷⁸

7

The Ramban explains the significance of the priestly garments being sewn for תפארת וקבוד, "honour and splendour." The Kohanim wore royal garments as a reflection of their exalted status as courtiers of the King of kings. These opulent garments demonstrate the reverence in which the King is held, and pay homage to His exaltedness.

It was vital for the garments to be fashioned by individuals conferred with the title of חכם לב, "wise-hearted," for the clothes had to be made with thoughts and lofty intentions that befitted their

glorious purpose. The commentators on the Ramban elaborate:

לא היה בהם תפירה אחת שלא היה רמוז בה תלי תלים של הלכות יסודות מפלאים בסתר התורה.

Every stitch involved mountains of laws and marvelous secrets of the Torah.

It was for this reason that specifically חכמי לב, wise-hearted men, were required for the task.

Let us investigate the glory of God that was manifested in the garments. In particular, we will examine the significance of the Urim VeTumim in the breastplate, the supreme glory of the Kohen Gadol, the High Priest.

8a Luvy Inspired - R. Tat - 158

An analogy would be as follows: music is a deep and wonderful example of the beauty which can be perceived in the world. A musical experience is certainly greater than the sum of its parts, the individual notes which must be played to produce that music. One is moved by the totality of the music, the interrelationship and harmony of the notes which combine to produce the unique quality of the music as a whole. But that

effect is achieved by playing those individual notes — each note must be the correct one, played at the correct time — and the music results! One cannot produce music "as a whole" in one single action — one can only execute each individual tiny component faithfully and accurately; when this is carefully done, music is the result.

1. אורים (Illumination): The actual letters inscribed on the stones would light up to provide the answer to the question (hence the term אורים derived from אור, light).
2. תומים (Completion): The letters then required formatting in their correct order; a task which required Divine inspiration.

The necessity of both stages is demonstrated by Chanah, who was found by Eli, the *Kohen Gadol*, standing in the *Mishkan*, pouring out her heart to God.

והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה' ועלי שמר את פיה. וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה... ותען חנה ותאמר לא אדני...

Chanah was praying; her lips were moving, yet her voice could not be heard. Eli suspected her of drunkenness. She answered him, "It is not so, my master..."

Rashi comments:

לא אדני – לא אדון אתה בדבר הזה. גלית בעצמך שאין רוח הקדש שורה עליך.

"No, my master." [which could alternatively be read as, "Not my master"]. You are not a master over this thing. You have revealed with your accusation that you do not have Divine inspiration.

The root of Eli's misjudgment lay in his inability to correctly arrange the order of the illuminated letters. Read in the correct order (with the help of Divine inspiration), the letters ש-כ-ר-ה would be rendered כשרה, like Sarah, a woman barren like our Matriarch Sarah. An alternative reading would be שכרה, a drunken woman. His mistake demonstrated that he did not possess the necessary Divine inspiration for correct construction of the word.

The following passage of the Ramchal's *Da'ath Tevunoth* is relevant to understanding both the *Urim VeTumim* and *Megillath Esther*, although neither is mentioned explicitly herein.

The significance of the Ramchal's choice of words from the *Megillah* is now apparent. The *Megillah*: numerous different events which, when constructed in the correct order, form a majestic whole. Creation: a multitude of different parts which, when constructed in the correct order, reveal the majesty of the Almighty. How boundless is the wisdom required to put together the endless detail of this world — all forms of life — vegetation, animals, and all events occurring to all humanity! A breathtaking sanctification of God's Name is the result of this revelation.

Esther dispatched a command to the Sages, כתבוי לדורות "Write this down for future generations," for Purim's message is intended to uproot man's tendency to attribute events to random forces of nature. The Midrash⁸⁴ states that in the future, all festivals will be nullified, except for the festival of Purim. R. Yitzchak Hutner explains why Purim specifically will never pass away:

...All the festivals which are a remembrance of the Exodus from Egypt will be eclipsed and included in the miracles of the Future Redemption. All the festivals will be included in the light of the future revelation. However, the redemption of Purim is unique in that it teaches the Jewish People to recognise the אֲנֹכִי, the "I," [of אֱלֹהֵינוּ, "I am the Lord your God"] in the darkness. This ability will remain an acquisition in the

heart of the Jewish People, even after the sun [of redemption] rises.⁸⁵

קורין בו (ו) הלא (ח) יזאין גופלים על פניהם. הנס וא"ס (ד) למנלה ואל ארך אפים (מנבנים) ג יאן

מיתוי כ"ב כנסה ועיין בחגיג' ס' ש"ד ס"ק י"ח לענין מגילה שאין כחוכה כהלכתה דמימ מליין כו' פ"ט : (כש"ט) אין קורין בו הלא. וכתב נרי"ב כ"ס המאירי דלפך טעמא דאמרינון כ"ט משום דקריאתה ש הלילא אס אין לו מגילה לקרות כס יאמר הלא כו' והנרי"ב כי כיון דרנח אמר טעמא משום דאכתי פגמי אחשוורוש אין בו לא יאמר הלא כול והלכה כדנח דהוא נכרנח ונס לגירסת הר"ף והר"ש והר"ן מחקף לס רכא כו. השמש דהלכתה ש זומיה דכא לא אוחיבו עליה לכן כתמו הסופקים ומשעם דלעולם לא יאמר הלא פ"ט אך נחמ"ב הניח דנרי"ג ורמב"ם כתבו ג"כ טעמא דקריאתה ש הלילא וכדמשעם מהמאירי ויהיב טעמא משום דהיכהכר להו טעמא דרי"ג כו' פ"ט ולס"ו חור דרין דמי שאין לו מגילה יאמר הלא. אך למיר"ד דעיקר טות הש"ס על עיקר התקנה אבל אחרי שאו נותרו הלא נטורים משום דקריאתה כו. מעלת שאין משום לקרות הלא מה שלא תיקטבו חו"ל לטורח היום וילעג"ד דאשכ"כ כשאין לו מגילה לקרות יש לו לקרות הלא כלא שפניו ושלאמריי כקורא כתיבליס ושפיר דעמי וקף אס י"ט חמס

חלקי הבריאה הזאת, מי שמביט עליהם לפי ראות עיניו, בתחלה לא יראם אלא ענינים מפורדים ומפרדים. פרוש: בלתי מתקשרים כלם אל תכלית אחת, אלא כל אחד ענין מפני עצמו, ותכלית מיוחד נשלם בעצמו, בלתי שיצטרך לחברו. כי כל כך מינים בדומם, כל כך בצומחים, כל כך בבעלי חיים, אין ביניהם קשר ויחס שיצטרכו להעזר זה מזה, ושיתקבצו לתכלית אחת, אלא כל אחד נברא למה שנברא ועניניו משלימים לתכלית המכון בו, לא יותר.

... אך מי שיעמיק בחכמה ימצא היות כל הנמצאות כלם מתקשרים קשר גמור זה בזה, שכלם צריכים להשלים הענין שאליו כונה החכמה העליונה בבריאה, וכלם מתקבצים לתכלית אחת שתנאיו רבים וסדרם עמק מאד והם הם כל חלקי הבריאה הרבים האלה. הנה על כן יתיחסו כלם אלה לאלה בסדר שרצתה המחשבה העליונה, ומכלם יצא הפרי הטוב הראוי לצאת מן הבריאה. ודבר זה כבר אמרתי עמק הוא, כי כאן החכמה מתרחבת והולכת עד אין תכלית, לדעת פקדת כל הנמצאות, ומה הגיע אליהם בכונה הכללית

הזאת שזכרנו. ורז"ל אמרו "כל מה שברא הקב"ה בעולמו – לא בראו אלא לכבודו."

12

To paraphrase the above: At a glance, the world appears fragmented, every creation seems to exist in isolation, without any connection or relation to any other. Every thing seems a complete entity on its own, independent of all else to implement its purpose. There are an enormous number of inanimate objects, a vast amount of plant life, multitudes of animals and creations. We do not see how all are interlinked, how each requires all the others.

However, a higher perception reveals the presence of a profound unity connecting and encompassing all existence. Each entity is placed in the correct position to facilitate its interaction with every other creation, to achieve the ultimate mission of glorifying God's Name. Everything God made is for His glory; this is discernable only by perceiving the order and intricate symmetry in the universe. A prerequisite to beholding this glory, however, is, so to speak, the "arrangement" of the world in the correct order. Just as with the *Urim VeTumim*, the "message" of the world requires correct construction of the many disparate parts. And for this, one needs Divine inspiration.

In this spirit are we told, וזכור את אשר עשה לך עמלק בדרך... אשר "Remember what Amalek did to you... when they met you by chance." Amalek's ideology is contained in the word קרך, a chance encounter. Their essence is the conviction that everything happens by chance, nothing is connected. The world is an arbitrary place without purpose, design or designer. The victory over Amalek lies in the recognition of the order, the purpose, the design in the world.

The ability to discern the sequence of events was implanted in the heart of the Children of Yisrael at the time of Purim. It is an acquisition which will always remain. And this is the message of the priestly garments and the *Urim VeTumim*. They demonstrate the honour and glory of the master Designer, on seeing how every stitch in creation has a part to play, every detail is needed for every other detail, the perfectly constructed whole revealing the glory of the Almighty. A majestic yet simple structure.

This is the essence of the priestly garments. This is the significance of the *Urim VeTumim*. This is the meaning of Purim. This is the hallmark of a Jew.

נפלאים הדברים למתבונן, איך מדריגת השירה תואמת ומקבילה לצורת השיר ויפוי סידורו. שיר מורכב מהמשכיות של טונים, כאשר בכל טון כשלעצמו אין בו את הערכות של השיר, ורק הצירוף של כל הטונים הנפרדים בהמשכיות אחת כזה אחר זה ובסדר ראוי, הוא הנותן לשיר את יופיו ואת ערכותו לאחוזי השומע. אפשר לומר ששירי הוא מלשון שורה, כמו שכשורה מסודרים הדברים זה אחר זה בהמשכיות, כן הוא גם בשירה. וכמבנה השירה כך מהות ענינה שהיא הראיה הכללית - למעלה מהזמן המאחדת את כל המאורעות הנפרדים למטרה האחת - כבוד השי"ת, דהיינו לראות איך כל פרט הוא טבעת אחת בשרשרת הנמשכת של הנהגת השי"ת והשגחתו מתחילת הבריאה ועד סופה, וכל פרט מהווה נדבך אחד בכניית כבוד השי"ת היוצא מהבריאה כולה. וע"י הראיה הכוללת מתגלה יופי ושלמות הנהגתו ית'.

ע"פ היסוד האמור במדרגת השירה, יתבארו דברי חז"ל על השירה, שאמרו: "ואין או אלא לשון אמנה", "אלא לשון בטחון" (שמו"ר פרשה כג, ב. ד.) מכיון שבה ראו במבט שלמעלה מהזמן שאין בעולם דבר שסותר והיכול לסתור לרצון השי"ת והנהגתו, וכל מה שקורה מביא לכבוד שמים, ואת הכל עושה השי"ת לטובתנו, ממילא התחזקה האמונה בלבבות ביחוד השי"ת ושלטתו. והתוצאה מכך היתה שלימות הבטחון בו ית', דהיינו, שהאדם רגוע ושליו תמיד, כי סומך בלב שלם על השי"ת, מפני שהכל מכוון ממנו ית' ואין מקרה, ואף את היסורים, השי"ת הוא המביא אותם עלינו לטובתנו.

ועוד אמרו (שם) "ואין או אלא שמחה", כי כל עוד מתקשה אדם בהכנות דרכי השי"ת ורואה בהם סתירות, ואף נדמה לו שיש כוחות השולטים בבריאה כנגד רצון ה', רבה אצלו המכוכה ועצבות שרויה בלבו. אך כאשר בני ישראל התרוממו למדרגת השירה שלמעלה ממגבלות הזמן, וראו והכירו בכהירות ובהכרה שלימה שרק השי"ת הוא השולט, נפתרו להם כל הקושיות והספיקות, אורא מלאה השמחה את לבם, שהרי אין שמחה כהתרת הספיקות. נמצא שלמעלות העליונות הללו זכו רק ע"י הכרת האחרות שלמעלה מהזמן שהשיגו כשירה המתבטאת באו'!

והיה סיבה לסמיכת גאולה לתפילה. נכאר את הדברים: כל חסרון במילוי צרכינו הרוחניים והגשמיים נובע מהנהגת הסתר פנים של השי"ת, ועכ"פ נראה לנו כאילו השי"ת מסתיר פניו מאתנו ומחללים מצרכינו, או ח"ו גרוע מכך, כאילו אינו יודע מה אנו חסרים. שהרי בהנהגת הארת פנים אנו מקבלים מהשי"ת את כל צרכינו ברווח ובשפע, כפי שאנו אומרים (בברכת "שים שלום") "כי בְּאוֹר מַנְדֵּךְ נָתַתְנוּ לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ תוֹרַת חַיִּים ... וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם", א"כ כִּאֲשֶׁר

אנו מבקשים "חננו מאתך דיעה" או "ותן טל ומטר לברכה", וכן כל שאר הבקשות פירושו של דבר הוא שאנו מחוסרים בדברים האלו [מעט או הרבה, כל אחד לפי צרכיו] מפני שה' מסתיר פניו מאתנו. ההרגשות האלו עלולות לפגום בשלימות אמונתנו, א"כ נוכל להגדיר את מהות התפילה כבקשה לסילוק הסתר הפנים כדי שנוכל להתחזק באמונה.

25 אך אנו ראוים לבקש זאת רק כאשר אנו מצידנו משתדלים להתחזק ולהאמין בלב שלם שכל מה שנראה לנו כהסתר פנים הסותר ליחוד ה' אינו נכון, והוא נובע רק מהסתר הוסיף שאין אנו רואים בכל רגע את ההיקף של כל מעשי ה' במבט שמעל לזמן, ומעצלות וקטנות שכלנו להתבונן על העבר ולהגיע להכרה שבאמת הכל לטובתנו. את האמת הזו עלינו להשריש ולחזק בלבנו ע"י תפילה "עזרת אבותינו", שבה מובהר ומודגש שהקב"ה הוא המנהיג היחיד, המנהיג הכל לטובתנו. באותה מידה שנתאמץ מצדינו בתפילה "עזרת" לסלק את הסיבות המונעות אותנו מלראות נכונה את הנהגת השי"ת, נוכל לסמוך לה ולבקש בתפילה שמו"ע מהשי"ת שהוא מצדו יעזור לנו להתחזק באמונה, ע"י שיסלק מאתנו את ההסתר ויאיר פניו אלינו במילוי בקשותינו, וע"כ נעלה במדרגות האמונה שהכל רק מהשי"ת ולטובתנו.

עלינו להתחזק בעבודת האמונה הזו מדי יום ביומו. קורינו המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שעבד כל חייו להתעלות במדרגות האמונה והיה עמוד האמונה של הדור, ועם כל זה אמר על עצמו שצריך כל יום התחזקות חדשה באמונה, וביום שאינו מתחזק כדבעי, מרגיש הוא בנפשו התקררות במדרגת האמונה. א"כ על אחת כמה וכמה שעלינו להתחזק לחיות ולהרגיש את האמונה בכלל, ושהשי"ת הוא השליט והמנהיג היחיד והכל לטובתנו בפרט. אחת מהדרכים העיקריות לרכוש את האמונה ולבססה בלב היא ע"י התפילות ככוונה, ע"י ההתחזקות הזו נוכל לעמוד בנסיון העיקרי של תקופתנו - תקופת עקבתא דמשיחא, ומכוחה נזכה לגילוי היחוד מתורתו של משיח במהרה בימינו.

והיה מעלת הצדיקים הגמורים, אבל לכל השאר, אדרבא, מכוואר כספרים (ע"י "עקבתא דמשיחא" להגה"ק הר"א וסרמן הי"ד) שיעקר הנסיון בתקופת עקבתא דמשיחא יהיה בענין הזה של האמונה ביחוד ה', שלא לטעות ולחשוב - כגלגל התגברות הצרות והצלחת הרשעים - שיש בני אדם או כוחות בכריאה שיכולים להרע או להטיב לאדם כנגד רצונו ית'. זוהי כונת חז"ל שאמרו (סוטה מט:): בסיום דבריהם על הצרות שהיו בעקבתא דמשיחא "ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים". חז"ל לא באו כזה - לאחר שתיארו לנו את המצב הרוחני הקשה - לסיים במילת אנחה, כאומרים: המצב כ"כ קשה ורק השם יכול לעזור, אלא שבאו ללמדנו את תפקידנו בעת הזו, והוא להשען על אבינו שבשמים, לעמוד להתעלות להכרה בלב שלם שמה שנדמה ככח עצמאי, ובפרט הרגשת הבטחון העצמי - יכוחי ועוצם ידי, הכל הוא אפסיות מוחלטת, ורק השי"ת הוא המשענת היחידה. בעבודת האמונה הזו אנו צריכים לעמוד מדי יום ביומו.

דרך עיקרית להתחזקות באמונה, ובפרט בנקודה הזו של הכרת יחוד ה' ע"י המבט שמעל לזמן, היא ע"י התפילה. דוגמא לדבר: תפילת "עזרת אבותינו", שכל כולה התחזקות באמונה מתוך המבט הכולל את כל העבר ומתייחס אל ההווה והעתיד, כגון: "עזרת אבותינו אתה הוא מעולם" - בעבר, "מגן ומושיע לבניהם אחריהם בכל דור ודור" - בהווה ובעתיד, כך גם בהמשך אנו מפרטים את גאולת מצרים - העבר, ומזכירים את ההווה - "ועונה לעמו בעת שועם אליו", ומבקשים על העתיד - "ופדה כנאומך יהודה וישראל". לאחר שהתחזקנו באמונה אנו יכולים לגשת אל ה' ולבקש את צרכינו בתפילה שמו"ע.

R. Schwab on Prayer - pg 388

21 True - You are the Master for Your people and a mighty King to take up their grievance. In peacetime and under normal circumstances, HaKadosh Baruch Hu is the "Master" of His people. As such, He provides for and offers them His special care, hashgachah, although He may not make His Presence in our affairs known, and we may not even be aware of His protection. Nevertheless, He is always there, He never sleeps: Behold, the Guardian of Israel neither slumbers nor sleep (Tehillim 121:4).

However, under abnormal circumstances, when there were wars and disputes, HaKadosh Baruch Hu acted, and will act again, as our "powerful King" Who wages our wars. Then His Presence becomes known, as, for example, at the time of Chanukah.

22 And other than You we have no king, redeemer, or savior. And in between, meaning during all of Jewish history, all the other redemptions were and are also only entirely the result of the personal intervention of HaKadosh Baruch Hu on our behalf. Although throughout the long periods of hester panim in Jewish history it may have seemed as if HaKadosh Baruch Hu was only indirectly involved in our delivery from evil forces, however, in reality, it was also only HaKadosh Baruch Hu Himself Who fought our wars and saved us from destruction, and no one else.

Praises to the Supreme God, the blessed One Who is blessed. This phrase introduces a new thought into the tefillah, and the minhag is to rise at this point, in preparation for Shemoneh Esrei, because in this phrase lies the highest part of the tehillos which Bnei Yisrael expressed in the shirah. We now describe HaKadosh Baruch Hu as אל עליון, meaning, He is so high as to be incomprehensible to us. HaKadosh Baruch Hu does things which we simply do not - and cannot - understand. We do not understand why HaKadosh Baruch Hu permitted so many Jewish children to be thrown into the Yam Suf; why He allowed the Egyptians to enslave and brutalize entire generations of our forefathers, who lived and died in conditions which the Torah describes as בני ישראל וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָעֲבְדוּ אֶת חַיִּיהֶם וְגַרְשָׁם בְּמִצְרָיִם. Egypt enslaved the Children of Israel with crushing harshness. They embittered their lives. . . (Shemos 1:13-14); and certainly not why He allowed six million Jews to die in the Holocaust.

Nevertheless, what Bnei Yisrael meant by this in the Shirah is that we praise HaKadosh Baruch Hu, Who is עליון, "above our understanding," even for the things which we do not understand; we accept these as absolutely right and only good. This will be explained further when we discuss מִמְּכָה מִיְיָ בְּאֵלֶם ה'.

28. **לזכרון לפני ה' תמיד** — For a memorial before HASHEM continually. That God may remember their merits and be mindful of their children that (there be) peace in their merit
 * **משפט בני ישראל על לבו** — The judgment of the Children of Israel on his heart... that he may pray for them that they be found meritorious in judgment.

31

בל אלו הן פעולות נשגבות של חושן המשפט, מלבד הפלא הגדול והקדוש של האורים ותומים אשר הם "כתב שם המפורש שהיה" נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו הוא מאיר דבריו ומתמם את דבריו" (כלשון רש"י שם בפסוק לו) אשר על דם היו כלל ישראל בטוחים שיכולים לשמוע דבר ה' על כל דבר קשה בכל עת, דבריו חיים וקיימים לעד יותר מדברי הנביאים, כמו דאיתא בגמ' יומא עג': דאעפ"י שגזירת נביא חוזרת גזירת אורים ותומים אינה חוזרת שנאמר במשפט האורים, ופרש"י כדון שאינו חוזר.

32

הרי כי נכון הוא לומר כי עיקר הכבוד והתפארת של לקדשו ולכהנו לי יצא מן החושן משפט כאשר נשא אהרן את שמות בני ישראל בחושן המשפט על לבו. ובמה זכה אהרן לכל הכבוד והתפארת הזה של לקדשו ולכהנו לי — על זאת באו חז"ל הקדושים מפענחי נעלמים בכל מקום ואמרו במדרש עה"פ וראך ושמח בלבו (שמות ד' י"ד) אמר ר' שמעון ב"ר יוסי הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים שנאמר והי' על לב אהרן (עי' מד"ר שמות ג' ס"ג י"ז ומדרש תנחומא שמות ס"ג כ"ז).

35

רק שצריך להבין מהו המדה כנגד מדה בשכרו זה, כי הלא פשוט הוא שאין זה גזרה שוה של לבו — לבו בלבד, אלא בודאי הדבר הוא יותר עמוק ויסודי. וכאשר נתבונן נראה כי שייכות נפלאה יש ביניהם וכי כל סגולות ופעולות החושן והאורים ותומים תלויין דוקא במדת נושא בעול עם חברו שבלב הכהן הנושא אותם.

36

ראשית נראה על פי דברי הספורנו הנ"ל שהכונה שיתפלל עליהם שיזכו במשפט ע"י זכרון טוב של אבותיהם, וא"כ פשוט הוא כי המתפלל בעד אחרים יזכה להיענות בתפלתו כפי מה שהוא מרגיש צרכי אחרים כצרכי עצמו ממש. ורק מי שיש לו לב רגיש הנושא בעול עם חברו ומצטער בצערו כאילו הוא ממש צרתו עליו יכולים להטיל האחריות לשאת את החושן לפני ה' לזכרון.

40

ושנית, גם לפי פרש"י שהחושן מכפר על עוות הדין הלאו כל ענין עוות הדין י"ל כי בא מחסרון בנשיאת עול עם חברו כי כל אונאה וכל שכן גניבה וגזילה הן אכזריות ואי הרגשה בצער הנגרם על ידם, וא"כ קרוב מאד לומר שכל עיקר פעולת החושן לכפר על עוות הדין הוא רק כשמונה על לב רגיש הנושא בעול עם חברו ומצטער בצערו כאילו הוא ממש צרתו.

41

ובענין האורים ותומים כבר האיר עינינו ראש ישיבת מיר הגאון ר' חיים ליב שמואלביץ זצ"ל באחת משיחותיו הנפלאות (שיחות מוסר שנת תשל"א בדף פ"ב שם) וז"ל שם — לב רחב כזה המכיל בקרבו מדה עליונה של שמחה בשמחת זולתו, הוא המקום המתאים לקבוע עליו את האורים ותומים, כי לב זה מסוגל להרגיש את לבו של כל אחד מישראל ואת לב כולם יחד, ובכדי שתתקבל תשובה נכונה ע"י האורים ותומים צריך לב שיבין וירגיש את השואל ואת שאלתו.

42

וכן מצינו ששאל עלי הכהן אודות חנה באורים ותומים, והי' סבור כי התשובה היא "שכרה", ואמרה לו חנה "לא אדני" — לא אדון אתה בדבר זה, כי הכונה "ישכרה" (או כשרה) שלא הרגיש לבו את צרתה ואת נפשה, על כן לא פשר נכונה את דברי ה' באורים ותומים [כי הלא פעולת האו"ת היתה להאיר האותיות שבשמות בני ישראל, אבל צירופן וקריאתן היתה תלויה בדעת הכהן גדול].

ולב אהרן שהשתתף בשמחת הזולת כאילו היתה זאת שמחתו, ישתתף גם בצער הזולת כאילו היא צערו, ויהיו דברי האורים ותומים שעל לבו מאורים וברורים, עכ"ל הגר"ח שמואלביץ זצ"ל.

ג) ונדע-נא שהאדם כנבא עלי אדמות מביע בעצמו היותו לבוש לנשמתו חלק ה' ממעל, וכל עבותו להלביש נשמתו בגוף המביע קבל עם שנהנו יציר כפיו של הקב"ה, צלם אלקים. ולכן למדונו רז"ל "מאני אדם מכבדותי", וביאר רבינו מלאך ה' הגר"א זצוק"ל שבגדי האדם הן מדותיו, שכפי תקון האדם שבו הנהו מתלבש בלבוש המתאים ומדוד בתכלית הדקדוק לנשמה הגדולה שניתנה לו ממעל.

29 יצאת חייב - האמרים קל"ג

המתבונן עוד בפרשיות התורה על פי פירושי רבותינו הקדושים ימצא כי יסוד הסגולה של בגדי כהן גדול ושורש העבודה התמימה של הכהן גדול בעצמו עיקרה נעוצה ובנויה על סוד סגולת מדה הנפלאה זו של נושא בעול עם חברו.

30

עוד דבר למדים אנו מדברי הגר"א הנ"ל והוא כי הבגד אשר ממנו יוצא עיקר הכבוד והתפארת הוא החושן משפט עם האורים ותומים כי תוקף קדושתו וטהרתו של כהן גדול באה אליו כאשר נושא על לבו את השם הקדוש, ורוממות כהונתו ומלכותו הוא על ידי עושר כבוד האבנים טובות אבני המלואים הקבועים בה.

33

עוד הובא שם (במד"ר סוף ס"י ט"ו) ורבנן אמרי סבור אתה שהי' מעכב משה לילך אינו כן, אלא כמכבד לאהרן, שהי' משה אומר עד שלא עמדתי היה אהרן אחי מתנבא להם פ' שנה וכו' עכשיו אכנס בתחומי של אחי ויהי' מיצר, בשביל כך לא הי' מבקש לילך ע"ש. ובאמצע ס"י י"ז באה תשובת הקב"ה: ומה שאתה סבור שהוא מיצר לא כן אלא שמח שנא' וראך ושמח בלבך, עכ"ל וע"ש.

34

ובמד"ש תנחומא שם מוסיף פסוק משיר השירים (ח' א') מי יתנך כאח לי, את מוצא כל האחים שונאים זה לזה קין שונא להבל שנא' וכו' ישמעאל שונא ליצחק שנא' וכו' עשיו שונא ליעקב שנא' וכו' השבטים שונא ליוסף שנא'

וכו' ובאיזה אח אמרו ישראל להקב"ה כמשה ואהרן שנא' הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד *

37 אע"פ חנה - ח"ל

פירש הספורנו: "שיתפלל עליהם שיזכו במשפט" עכ"ל. נמצינו למדים, שכדי להתפלל בראוי על בני ישראל, יש הכרח לשאת על הלב את צרכיהם ומצוקותיהם של ישראל בכל עת.

38

כך מעיד הכתוב גם על אהרן הכהן, וכפי שפירש יפה בספר **באר מים חיים**: אהרן הכהן היה בבחינת **ליבם של ישראל**. כשם שהלב מרגיש ראשון בכל כאביו של הגוף, כך גם אהרן היה מרגיש בצערו של כל אדם מישראל והיה מתפלל בעדו. זהו שאמר הכתוב: "ונשא אהרן את משפט בני ישראל" — כל מיני יסורים וצער שבאו על בני ישראל, היה אהרן מרגישם ונושאים "על לבו", והיה מתפלל על כך לפני ה' שיסיר מהם את הצער ויבטל מהם את היסורים.

39

הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפויגל זצ"ל — משגיח דליקווד, כתב באחת מקבולותיו: "לדאוג בעד הכלל ולהשתדל בעדס כל יום. ולהתפלל בעדס כל יום ויום". והיה רגיל לומר בשם הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל ממיר: "אילו היה אדם מבין ויודע האמת שכל מה שיש לו זה בזכות הציבור, היה מפסיק להתפלל על עצמו, והיה מתפלל רק על הכלל".

Among the positive middos is empathy. The ethicist, R' Yeruchem Levovitz, says that not only is empathy a mitzvah, it is the basis for all the mitzvos between man and fellow man, and probably also between man and G-d. The source for this mitzvah is the verse in the Torah that Moses went out among his brethren and "he saw in their burdens" (Exodus 2:11), upon which the Midrash comments that Moses wept with them, and put his shoulder under the burden to carry it with them, saying, "I wish I would die instead of you" (Shemos Rabbah 1:25). R' Yeruchem said that neither crying for them nor saying, "I wish I would die instead of you," constitutes true empathy. It was only when Moses put his shoulder under the burden and felt what the Israelites were feeling that he empathized with them (Daas Chochmah U'Mussar, vol. 4 p. 29:32).

Empathizing with another person's distress is painful, and our natural instinct is to avoid pain. One must, therefore, make a concerted effort to overcome this resistance and feel the other person's suffering. Relieving another's suffering is a kind of simchah to that person as well as to oneself.

47

ואגב: מן הראוי להבחין בסיגנון התשובה שקיבל אהרן. לאהרן - בעל הלב הכללי, החש ורוצה באחדות עם הזולת - עונים מן השמים כנטיית-לבו העמוקה. הבת-קול לא אמרה: "אהרן לא מעל", אלא הדגישה את האחדות: "שבת אחים גם יחד". כי זוהי שאיפת-לבו החזקה ביותר של אהרן: להרגיש אחדות עם כולם; להיות "יחד" עם אחיו.

48

אהרן, האוהב הגדול שלנו חובק את כל הנמצא - היכן נמסר לנו בפעם הראשונה על אהבתו למאן-דהו? כלפי מי משפיע אהרן לראשונה בתורה את אהבתו היוקדת? - כלפי משה אחיו! הניסיון הגדול, הקסר

אין ספק שיש לאהוב כל יהודי באשר-הוא. ויותר מכך: לא רק יהודים יש לאהוב, אלא את כל באי-עולם, שהרי "טוב ה' לכל" (תהי' קמה, ט), ואנו מצוים על "והלכת' בדרכיו" (דברי כח, ט); סהמ"צ לרמב"ם עשין ח). אלא שחייבים לדעת, כי צד מורידים ערך עליון זה לחיי המעשה. בפרשתנו, מוצאים אנו הדרכה חשובה ועקרונית עד מאוד לכך:

49

לדורות, הוא אם יאהב דווקא את אחי-בשרו. אם יעמוד בזה - יוכל לעלות ולאהוב גם את כל באי-עולם. ופשוט הרי אצלנו, שכל עניין בתורה הוא מדוייק ומכוון מפי עליון. אותם המהפכים את הסדר, ומתחילים להשפיע אהבה דווקא על הרחוקים מהם - מקור התופעה הוא בעצלות. קל מאוד לאהוב יהודי שגר במוסקבה או בסוריה וסובל מגישות, זוהי אהבה שאינה מחייבת מאומה, משום שאותו יהודי אינו מתחכך עמי. אבל לאהוב את השכן, את החבר לחדר שמפריע לי לפעמים לישון - הרבה יותר קשה. לאהוב את האח שבבית - קשה לעיתים יותר מאשר את הזר במרחקים.

52

If a friend of yours has a simchah - a bar mitzvah or a wedding - and you were not invited, do not feel offended. There may have been financial or space constraints that did not allow him to invite everyone. Be sure to stop off and wish him "mazel tov." It costs you nothing to add to his simchah, and it is so great a mitzvah.

שתי בחינות ישנן בלב: יש אדם, שכלל אינו רוצה בכבוד; טוב לו בדי אמותיו הפרטיות. וכדי להיות ראוי לשאת את חושן-המשפט - אין די בהרגשת-לב זו. אהרן, מעפיל אל מעבר לכך: לא די שאינו חפץ בגדולה לעצמו והוא מוכן לוותר עליה לטובת הזולת, אלא הוא אף שמח בשמחת הזולת, וזו כבר תכונה נדירה מאוד. אמרו כבר, שקל יותר להשתתף בצערו של השני, מאשר לשמוח בשמחתו. * כי למראה אדם מסכן, מתעוררים רגשות טבעיים של הזדהות ורחמים - מה שאין כן בשמחת הזולת. כדי לשמוח בשמחתו, חייבים להגיע לאחדות עליונה שכזו, כאילו שני הלבבות פועמים כאחד. לחוש את לבו של החבר כבתוך גופי, ולהרגיש ממש את פעימות לבו המהירות כשהוא מתרגש משמחה - וכזה, היה לבו של אהרן הכהן.

45

כאשר דוד המלך בא לתאר את האהבה הגדולה שבין משה ואהרן, הריהו מייחד לכך מזמור בפני עצמו: "שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן זקן-אהרן, שיורד על פי מידותיו" (תהי' קלג, א-ב). וביארו חז"ל

שהכפילות של "הזקן זקן-אהרן" באה ללמד, עד כמה גדולה החפיפה והאחדות בין שני האחים. שכאשר משה משה את אהרן בשמן המשחה (ויק' ח, יב) והיה השמן יורד מראשו של אהרן אל זקנו, היה זה ממש כאילו הוא יורד גם על זקן-משה; שני האחים חשו כאילו שניהם נמשחים אותו ורגע לעבודת המשכן, וה"שמן הטוב" נוטף ויורד על שני הזקנים גם יחד.

46

בקשר נפשי עז זה, יובנו גם דברי חז"ל האחרים על אותו מעמד: מובא, שבאותה שעה ירדו שתי טיפות ונתלו בזקנו של אהרן, ומשה חשש שמא יצק יתר על המידה ומעל בשמן הקודש. ולכאורה, מדוע יחשוש משה שהוא מעל בשמן? הרי השמן הטוב לא בא על גופו-שלו, וכיצד תיתכן מעילה ללא הנאה! לכל היותר ניתן לומר, שאהרן נהנה ומעל בשמן הריחני שעל גופו - אך לא יתכן לומר זאת על משה.

- אלא שמה שאכן נהנה בהנאתו של אהרן! משה ואהרן הם אחדות אחת שאינה ניתנת להבחנה, ומשה ממש "מרגיש" את שמן המשחה מחליק על בשרו. עד שיצאה בת-קול ואמרה את המשך המזמור ב"תהלים": "כטל חרמון שיורד על הררי ציון..." - כטל זה שלא תיתכן בו מעילה, כך גם לא מעל משה בשמן המשחה. אלא שיעדיין אהרן היה דואג! שמא מעל הוא, ונהנה שלא כדין מן השמן הנוסף שבזקנו - "יצתה בת-קול ואמרה לו: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד; מה משה לא מעל - אף אתה לא מעלת" (כריתות ה:).

50

ואמנם, חלק גדול ממצות הפורים שבפתחנו, מתרכז בנקודה זו של התינה לזולת. מתנות לאביונים, ומשלוח מנות גם לעשירים - נתינה בכל רמות החברה. ונתינה זו - שאצלנו היא כאמור רוחנית בעיקרה

51

- מחזקת את האחדות בישראל. העם כולו נקשר זה-בזה באמצעות איש-הביניים - הוא כוהן-הרוח - שלנו מלא את העם, שלנו פנוי מדאגות אישיות. ורק דאגת העם נוכח פניו. ואם נמשך במשוואה זו, הרי שהרמב"ם מורה לנו גם היכן למקד את הנתינה: "מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים, מלהרבות בסעודתו ובשילוח מתנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים" (הלי מגילה ב, יז). להרבות בהשפעה רוחנית בעיקר בשכבות האוכלוסיה שהרוח חלשה בהם: אצל אותם ה"יתומים" מן החכמה; אצל הנפשות ה"אלמנות" מתורת אלקיהן. "שהמשמח לב האומללים האלו" - מסיים הרמב"ם - "דומה לשכינה". ובכך, במסירות-נפש רוחנית למען הכלל; בנשיאה מתמדת של "שמות בני ישראל" ושל "משפט בני ישראל" על לבנו תמיד - נקרב בעזרה-ה היותו של כוהן מבני אהרן משמש במקדש ה', וחושן-המשפט על לבו תמיד.

אנחנו עוברים על מאמר כזה כאלו הוא ענין של איזו סגולה כאן, האומנם כי חז"ל הקדושים מגלים לנו כאן סוד גדול מאוד. מורגלים אנו להבין ענין של "נושא בעול עם חברו", וענין של "משתתף בצערו של חברו" הלוקחים מקום כה גדול בתורתנו הקדושה, כענין של השתתפות חיצונית, אם במעשה ואם סתם באהדה והרגש במצבו של חברו, טעות הוא זה, צריכים לידע כי אין כאלה בתורתנו הקדושה, השתתפות בעלמא, הרגשים בעלמא, במצבו של חברו, אין זה דרך התורה, משתתף בצערו של חברו בתורתנו הקדושה הנה זה מסוד הגדול של ככל צרתם לו צר וישעיהו סג, טו) "נושא בעולו", "משתתף בצערו", רצה לומר כי ביחד עם חברו הוא בעול ממש, הוא בצער ממש, הוא ממש סובל אותו הצער והמשא של חברו.

54

וכדי להבין דברים סתומים אלו נקדים עוד חידוש גדול מדבריו בספר דעת תורה על דברים (דף רל"ט באמצע מאמר "משתתף בצערו של חברו") "אמר רבי אחא בר חנינא כל המבקר חולה נוטל אחד מששים בצערו" (גירסא דף ל"ט), הנה רואים כאן יסוד נורא, כי יכולים ממש ליטול את המחלה, שהרי הגמי' שאלה "א"כ ליעלוך שיתין ולוקמוהו", הנה יתכן כי יתרפא לגמרי על ידי המבקרים ויקימורו ממש, אלא שהגמי' השיבה "א"ל כעישורייא דרבי ובבן גילוי", ופירש שם הר"ן שנועד המבקר במזלו של החולה. ורש"י ז"ל פירש שם בחור כמותו או זקן לזקן.

55

ויסוד זה ה"י אומר ששמע מהסבא מקלם זצ"ל בשם רבו הגר"י זצ"ל שהוא יוצא מהפסוק משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, כי כונת הפסוק להורות כאשר דן הקב"ה על יחיד אין כאן רק משפט אחד על אדם אחד אלא כמה משפטים יחד על כמה אנשים יחד כי אין משפט יחיד בעולם שאינו נוגע לכמה אנשים באשר הם קרוביו וידידיו של הנידון, ומאחר שאין הדין יוצא מלפני הקב"ה על היחיד עד שכל מי שיגיע לו איזה צער או נזק מדינו של אותו יחיד יהי ראוי לאותו צער מדין עצמו הרי סו"ס הכל בצדק, וזהו משפטי ה' - היוצאים ממשפט היחיד - כולם אמת כי צדקו יחדיו - כל התוצאות באו בחשבון וכולם יחד בצדק כי אם ה"י ביניהם אחד שלא נתחייב אותו צער שהגיע לו ה"י הוא מעכב הפורענות של החייב וממילא מציל את כולם ונ"ע ספר חכמה ומוסר חלק ב' דף רנ"ד ואור רש"י פי' מסעי דף קפ"ב.

56

בספר תומר דבורה כתב בפי"א באמצע המדה הרביעית בזה"ל: כל ישראל הם שאר בשר אלו עם אלו מפני שהנשמות כלולות יחד, יש בזה חלק זה, וביזה חלק זה, ולכך אינו דומה מרובים העושים את המצוה וכל זה מפני כללותם וכו' וכן מטעם זה ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד חלק אחד מחבירו וכשאדם חוטא פוגם את עצמו ופוגם חלק אשר לחברו בו וכו', ע"ש.

57

ושמעותי לפרש בזה בנוסח אבינו מלכנו מה שאחר שכבר התפללנו אי"מ מחה והעבר פשעינו וחטאתינו מנגד עיניך מבקשים עוד אי"מ מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו, אשר לכאורה קשה איזה שטרי חוב נשאר על האדם אחר שכבר נמחקו כל פשעינו וחטאתיו העבירו מן העולם, אלא שהכוונה היא כי גם אחרי שהעבירו חטא פרטי של החוטא והחטא נמחק מנפש החוטא, עדיין נשאר כל מה שנפגמו אחרים ממעשיו ומדת הדין תובעת את חובו, ועל זאת מוסיפין לבקש מיד שגם זה החסד יעשה לנו השי"ת למחוק ברחמינו הרבים כל שטרי חוב שנשארו למדת הדין גם אחר העברת פשענו וחטאתנו.

איתא בגמרא (שבת לא, א) מעשה נכרי אחד שזא לפני שמאי, אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל המורה כולה כשאתי עומד על רגל אחת, דחפו בלחמת הכנין שנידו, בא לפני הלל גייריה, אמר לו דעך סני לחנך לא תעביד זו היא כל המורה כולה ואיך פירושה הוא זיל גמור. ופירש השפ"א אמת (פירס מרס"א ד"ה עיקר) כי רגל אחד מורה על עלמא דשקרא, שקר עומד על רגל אחד שקר נמשכס למטה מכל האומיות, נמצא שקר עומד על רגל אחת, ולכן שיליה הגר שרואה לדעת האין שיך לקיים המורה צעם שהוא עומד על רגל אחת. ויש להוסיף נקודה ולומר כי שמאי שהוא מדת הדין אמר שאי אפשר להיות קשור בשקר, והיינו דמראו בלחמת הכנין כי אי אפשר לננות רק בנקודת האמת בלי פשקות. והלל אמר לו שיש עליה, ומפרש השפ"א אמת שהעלה היא ע"י מדת האחדות, שכן כלל ישראל דומה השקר, כי באחדות כלל ישראל יכולים להחזיק מעמד גם בעלמא דשקרא.

דשקרא.

58

והלא יסורים באין למרק את הפגם שהחטא עושה בנפש החוטא, וכיון שכמה חברים הכלולים עמו בסוד איחוד הנפשות ג"כ נפגמו ע"י חטאו מסתברא שלפי רבוי הפגמות תגדל תביעת מדת הדין לרבות עליו היסורין, וא"כ י"ל שכאשר השני מצער עצמו בצרתו ומרגיש יסורי חבירו כאילו הם שלו ממש, פשוט הוא שענין פורע את חובו כי יסורי הצער שלו מצטרפים למרק את החטא כי כל ישראל ערבים זה לזה בין לקלקול ובין לתיקון. וזהו המהלך השני להבין היושר והמשפט במה שחידש רבי ירוחם זצ"ל בסוד נושא בעול שהמצטער בצערו של חברו פורע את מדת הדין על חוב חברו, כי מיד שהוא מכניס עצמו לתוך צרת חברו הרי הוא מתקן את הפגמים מדין כל ישראל ערבים זה לזה וממילא סרה התביעה מעליו.

59

כדי לסיים בדבר טוב נוסף אור גדול היוצא מכל הדברים הנזכרים למעלה להבין יותר בהיר מה שהבאנו לעיל במאמר "נושא בעול - סוד הכהונה" כי קשר מדת נושא בעול לכהונה אינו בהרגש לבד שע"י שהוא מרגיש הצער והשמחה של כל אחד ואחד הוא מתפלל יותר טוב ומכוין עבודתו לרצון בעל הקרבן יותר, אלא שלב הכהן ובפרט הכהן הגדול מאחיו הנושא בעול צערן של כל יחיד ויחיד בישראל כאהרן זקנו, הוא בעצמו מכפר עליהם ע"י בסוד איחוד הנפשות וכנ"ל, ועל זה כתוב בתורה ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו וכו', והרי לפי"ז לב הכהן הוא ממש מזבח כפרה לישראל. וזה כפתור ופרח.

64

ביום הדיבורים יש טהרה לבני ישראל מעונותיהם, ואמרו חז"ל (יומא פה, ב) מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. פורס הוא גם כן מקוה טהרה, כפורים כנסת ישראל מטהר את ישראל, כפי שאדם נכנס בחוך כנסת ישראל ביום הזה כן יש לו טהרה על די מי מקוה המטהרים.

63

ישראל מחייב שיהיה לאדם ציטול היש וכל עזמתו, ורק באופן הזה יכול להתבטל לכנסת ישראל. וזה הטעם שענין האחדות מטהר כמו מקוה ויחידא בזהב שגם רמו על זה מה דאיתא (ע"י זיה"ק ח"ג מ"ג) דגוים אסיפתן זו היא טהרתן, ואולי זה רמוז במזל אדר דגוים. נמצאת אומר שכנסת ישראל היא מקוה טהרה, ובעת שאדם נכלל בכנסת ישראל הרי הוא צמים ואינו בחוך האוירא של עלמא דשקרא, רק הוא כולו באויר אחר, ולכן יכול להגיע לירי הכרת האמת ולהיות דבוק אל האמת, והוא שמור מנגיעה של עמלק. ולכן מצינו שלעמלק היה נגיעה רק באותן שהיו נחשלים אחריו, היינו שפולטן העגן, כי רק אלו אשר לא היו בחוך העגן שהוא אחדות של

62

ויש לבאר ענין האחדות על פי מה דאיתא בספר אהבת שלום (פ"ה יוקה) שיקהל בנימטריא מקוה, כי קהילת ואחדות ישראל מטהרת כמו מקוה. וביאור הענין הוא על פי מה דאיתא בחינוך (מג"ה קע"ג) לבאר טעם טהרת המקוה, "ויבטעם המים שיטהרו כל טמא, אחשובו על לך הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא בלחמת שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב (בראשית א, ג) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנחמדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, וכאשר מעשיו, וידקדק בדרכי השם בדרך הוא."

כנסת ישראל, באלו היה לשקר של עמלק נגיעה והיה יכול להיות אשר קרן בדרך.